

Грађење (творба) речи

Да се подсетимо...

- Настајање једне речи од друге назива се **творба (грађење) речи**. На тај начин се богати речник нашег језика.
- Оне речи које нису настале од других речи су **просте речи** (цвет, брег, трн, нов, сто, здрав).
- Речи које су настале од других речи називамо **творенице** (младост, омладина, прстен, столица, направити)
- Реч од које је настала нека друга реч назива се **мотивна реч**.
- Различите творенице, заједно са простом речи од које су постале, чине **породицу речи**.
- На пример, од речи **здрав** можемо направити следеће речи: **здравље, здравица, Здравко, оздравити...**

-Најмањи део речи који је заједнички читавој породици речи и у коме се чува основно значење које повезује све речи из заједничке породице назива се **корен**.

- Шта би био корен претходно поменутој породици речи?

Одреди корен речи у следећој породици речи: родбина, сродност, родити, родитељ, породилиште, родан, изрод.

Да се подсетимо саставних делова твореница

- **Творбена основа** је онај део полазне речи на који нешто додајемо. Некад се поклапа са кореном речи (стар-; сив-; јак-), а некад не (кућ-; злат-).
- Одреди творбену основу следећих речи: цветић, клупица, месар, Миланов
- Наставци за грађење нових речи који се додају на творбену основу називају се **суфикси**.
- Одреди суфиксе у следећим речима: собица, лекар, зубар, паметан
- Делови речи које додајемо на почетак творбене основе називају се **префикси**.
- Одреди префиксе у следећим речима: прашума, рамислити, невешт, поделити

Запамти!

- **Према настанку, речи се деле на:**
  1. ПРОСТЕ
  2. ИЗВЕДЕНЕ
  3. СЛОЖЕНЕ

- **Творенице су настале различитим начинима грађења (творбе) речи. Најважнији су:**
  1. ИЗВОЂЕЊЕ
  2. СЛАГАЊЕ
  3. КОМБИНОВАНА ТВОРБА
  4. ТВОРБА ПРЕТВАРАЊЕМ

Извођење

-Извођење јесте творбени поступак када на творбену основу додамо суфикс.

-На пример: пис- + -ар = писар
шум- + -арак = шумарак
вртлар- + -ка = вртларка
Стефан- + -ов = Стефанов
југозапад- + -ни = југозападни

- Следеће изведене речи раздвој на творбену основу и суфикс: ловац, Јеленин, градски, сивкаст, кућни, водоинсталатерски, аматерски, брзина.

Слагање

- Слагање јесте спајање две речи у једну. Таквом творбом настају сложене речи. Две речи могу само да се споје, а може их повезивати и спојни вокал -о- или -е-.

- На пример: буба + мара = бубамара
на- + цртати = нацртати
сив + -о- + плав = сивоплав
раз- + љутити = разљутити
вод- + -о- + инсталатер = водоинсталатер

- Напиши поступно како су настале следеће речи:
црвенкапа, тужибаба, сунцобран, неистина,
градоначелник, описати, стармали.

Комбинована творба

- Комбинована творба је такав начин грађења речи који обухвата истовремено и слагање и извођење.

→ миш + -о- + лов + -ка = мишоловка
→ стакл- + -о- +рез + -ац = стаклорезац
→ без- + -образ + -ан = безобразан

- Напиши поступно како су настале следеће речи:
добродушан, незналица, слободољубив, ватрогасац,
бродовласнички, властодржац, једнобојан.

Творба претварањем

- Претварањем настају речи које прелазе из једне граматичке категорије у другу.

- На пример:

1. Он је **добро** дете. (добро – придев у служби атрибута)
2. **Добро** се добрим враћа. (добро – именица, мисли се на дело)

- У другом примеру придев се претворио у именицу. Такво претварање се назива **поименичавање**.

Творба претварањем

- Претварањем настају речи које прелазе из једне граматичке категорије у другу.

- На пример:

1. Петар је **побледео** од изненађења. (побледео – глаголски придев радни као део предиката)
2. Његово **побледело** лице брзо је поруменело. (побледео – придев у служби атрибута)
1. Птице су цвркутале **летећи** изнат кровова. (летећи – глаголски прилог садашњи и служби п.о.в)
2. Угледали су **летећи** тањир. (летећи – придев у служби атрибута)

- У другим примерима глагол се претворио у придев. Такво претварање се назива **попридевљавање**.